

ЗАСОБИ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО ЗОНУВАННЯ ГРОМАДСЬКОГО І ЖИТЛОВОГО ПРОСТОРУ

Анотація. У статті наводяться засоби функціонального зонування громадського і житлового простору, розглядаються умови комфортності житла, в площині відповідності кількості функціональних зон відносно простору, на яких вони розташовані.

Ключові слова: громадський і житловий простір, засоби зонування, комфортність.

Сучасні громадські будівлі характеризуються наявністю багатофункціональних просторів з великими зальними приміщеннями, що перекриваються конструкціями великих прогонів. Шляхом створення єдиного гнучкого внутрішнього простору створюються умови для його універсального і різноманітного використання. При цьому функціональні зони формуються на основі різних прийомів розчленовування внутрішнього простору. Зважаючи на те, що розміщення різноманітних функціональних зон в одному просторі є одним з принципів формування сучасного інтер'єру, проблема оптимізації внутрішнього простору на сьогодні є актуальною.

Різноманітні функції будь-якої громадської будівлі, можна розділити на основні й додаткові. Основні функції забезпечують комфортне та ефективне здійснення користувачем певної діяльності, яка є визначальною типологічною ознакою цієї будівлі. Із додаткових функцій, пов'язаних з наданням супутніх послуг: харчування, торгівлі, управління, відпочинку, побуту та праці і т. п., можна виділити особливу групу, що складається з приміщень, наявність котрих є обов'язковою для будь-якої громадської установи. До них можна віднести: вхідну групу, вертикальні і горизонтальні комунікації, сантехнічні приміщення, а також групу адміністративних, технічних і господарських приміщень.

Оптимізація використання простору приміщення зального типу – це розміщення різної кількості функціональних зон в одному просторі, направлення користувачів в визначенні місця, засоби сповільнення та розосередження пото-

ЗАСОБИ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО ЗОНУВАННЯ ГРОМАДСЬКОГО І ЖИТЛОВОГО ПРОСТОРУ

Анотація. У статті наводяться засоби функціонального зонування громадського і житлового простору, розглядаються умови комфортності житла, в площині відповідності кількості функціональних зон відносно простору, на яких вони розташовані.

Ключові слова: громадський і житловий простір, засоби зонування, комфортність.

Сучасні громадські будівлі характеризуються наявністю багатофункціональних просторів з великими зальними приміщеннями, що перекриваються конструкціями великих прогонів. Шляхом створення єдиного гнучкого внутрішнього простору створюються умови для його універсального і різноманітного використання. При цьому функціональні зони формуються на основі різних прийомів розчленовування внутрішнього простору. Зважаючи на те, що розміщення різноманітних функціональних зон в одному просторі є одним з принципів формування сучасного інтер'єру, проблема оптимізації внутрішнього простору на сьогодні є актуальною.

Різнохарактерні функції будь-якої громадської будівлі, можна розділити на основні й додаткові. Основні функції забезпечують комфортне та ефективне здійснення користувачем певної діяльності, яка є визначальною типологічною ознакою цієї будівлі. Із додаткових функцій, пов'язаних з наданням супутніх послуг: харчування, торгівлі, управління, відпочинку, побуту та праці і т. п., можна виділити особливу групу, що складається з приміщень, наявність котрих є обов'язковою для будь-якої громадської установи. До них можна віднести: вхідну групу, вертикальні і горизонтальні комунікації, сантехнічні приміщення, а також групу адміністративних, технічних і господарських приміщень.

Оптимізація використання простору приміщення зального типу – це розміщення різної кількості функціональних зон в одному просторі, направлення користувачів в визначенні місця, засоби сповільнення та розосередження пото-

ку, створення зон різного психологічного комфорту і т.і.

В інтер'єрі все це досягається наступними засобами: конструктивні; технологічні; візуальні; інформаційні.

Конструктивні засоби зонування – найдавніший та звичний спосіб поділу функціонального простору. Їх можна розділити на вертикальні і горизонтальні. До вертикальних відносяться: несучі і не несучі конструктивні елементи – опори, сходи, стіни і перегородки (глухі, прозорі та напівпрозорі, на всю висоту та нижче загальної висоти приміщення); пунктирні (колони, стовпчики, тощо); пересувні (ширми, щити). До горизонтальних: рівні стелі (антресольні поверхи, відкриті та закриті галереї); рівні підлоги (подіуми різної висоти).

При зонуванні **технологічними** засобами використовують такі предмети інтер'єру, як меблі та обладнання. Так в єдиному просторі транспортного терміналу транспортером виділяється зона видачі багажу, стійки паспортного контролю вказують на операційні зони реєстрації, пропуску та митного контролю, для розмежування режимної та нережимної території. Меблі використовуються при виділенні таких функціональних зон, як зони очікування, прийому їжі та інформаційно-виставкової зони.

Візуальні засоби зонування – це зонування кольором, із застосуванням кольорових акцентів, або суперграфіки; зонування за рахунок використання оздоблювальних матеріалів різної текстури та фактури; зонування природним (боковим та верхнім) та штучним освітленням. Разом з іншими візуальні засоби активно використовуються для створення основних характерних зон з різним ступенем психологічного комфорту, таких, як:

- головні, найбільш активно використовувані шляхи пішохідного руху;
- ділянки й зони, призначені для здійснення різного роду операцій (з урахуванням ступеня можливої концентрації пасажирів у чергах) і розміщення установ супутнього обслуговування;
- переважно тихі, бажано непрохідні ділянки, приміщення і зони, призначені для короткочасного відпочинку і очікування пасажирів і відвідувачів.

Для кожної з цих зон характерні певні кольорові поєднання, застосування тих чи інших оздоблювальних матеріалів. Наприклад, для активних шляхів пішохідного руху та зон здійснення різного роду операцій характерні динамічні лінії, яскраві кольори, добре освітлені інтер'єри. Для зон очікування – помірно освітлені інтер'єри з використанням, так званих «тихих» матеріалів з гарним акустичним поглинанням, природні матеріали та кольори пастельних тонів. Зони очікування повинні візуально та тактильно сприяти психологічному розван-

КОНСТРУКТИВНІ

- колони, стіни,
- перегородки (прозорі, непрозорі, структурні, ширми),
- підлога (перепад висот, подіум),
- стеля (перепад рівнів, антресольні поверхи, галереї)

**ТЕХНОЛОГІЧНЕ
ОБЛАДНАННЯ,
МЕБЛІ**

ВІЗУАЛЬНІ

- колір та суперграфіка,
- ткстура, фактура,
- освітлення (природне, штучне)

ІНФОРМАЦІЙНІ

- аудіальні,
- візуальні(графічні, семантичні, естетичні)
- тактильні

Рис. 1. Засоби функціонального зонування простору громадської будівлі

таженню та відпочинку пасажирів.

Найперспективнішими засобами зонування громадського простору є **інформаційні засоби**. У сучасних тенденціях інформаційного оснащення розширюються обсяги і способи передачі інформації, що призводить до еволюції в психології сприйняття інформації. Інформація стає найголовнішим елементом суспільного життя і фундаментальним ресурсом. Зростає потреба в якісній інформатизації простору. Одними з найважливіших критеріїв «якості» інформації є її своєчасність та вибір найбільш ефективної форми передачі інформації об'єкту. Об'єктом сприйняття виступають різні категорії відвідувачів, яким характерна різна ступінь зацікавленості, манера пересування простором, різні часові витрати на отримання даної інформації тощо. Аналіз цих даних важливий для розробки сценарію освоєння інформаційного простору та вибору ефективного засобу передачі інформації. За способом передачі інформації об'єкту всі засоби можна поділити на візуальні, аудіальні та тактильні (наприклад, шумові смуги для сигналізації необхідності зміни швидкісного режиму). Візуальні, у свою чергу, носії інформації – елементи і структури архітектурного середовища – передають повідомлення через **геометричні, семантичні та естетичні** характеристики.

До геометричних характеристик можна віднести текст простору, який передається особливостями ліній, ритмом, пропорціями, співвідношеннями обсягів. **Семантичні** якості простору містять знаковий, змістовний, символічний підтекст. **Естетичне** наповнення середовища передає повідомлення на емоційному і чуттєвому рівнях.

Сутність простору може бути трактована як текстуальна інтерпретація позначених характеристик. Тобто архітектурне середовище утворює в сприйнятті людини якусь сукупність повідомлень, що розуміються як текст.

Дослідження в цій області, а також практичний досвід, показали, що людина набагато краще сприймає візуальну інформацію, якщо вона належним чином організована в просторовому відношенні. Ми переглядаємо візуальну інформацію так само, як і інші форми інформації (зліва – направо, зверху – донизу). У першу чергу погляд людини привертають кольорові елементи, а не чорно-білі, ізольовані (окремо розташовані), а не згруповані і, нарешті, графічні (піктограми), а не текстові.

Усі засоби зонування інтер'єру у свою чергу можна диференціювати за ступенем мобільності:

- **стаціонарні** – елементи конструктивного каркасу споруди, зміна яких не можлива без серйозних заходів по реконструкції (несучі опори та стіни, перекрит-

тя, вертикальні комунікації);

- **тимчасові** – такі що є незмінними на відносно довгий час, їх зміна супроводжується ремонтними роботами та тимчасовим припиненням функціонування приміщення, або його частини (стаціонарні перегородки, рівень стелі, підлоги, оздоблювальні матеріали й т. і.);

- **мобільні** – засоби останнім часом все більше стали застосовуватись в інтер'єрах громадських будівель. Їх «праобрази», у вигляді ширм, легких перегородок, балдахинів, навісів та елементів обладнання та меблів, малі широке використання в зонуванні житлового простору. Зміна інтер'єру за рахунок мобільних засобів можлива без припинення функціонального процесу або процесів даного простору.

Житловий простір має безліч як основних, так і додаткових функцій. Функціонально-просторова організація житла може бути поділена на три основних складові: суспільно-соціальна (спілкування, виховання, відпочинок, індивідуальна праця), побутова (прання, зберігання, готування їжі) і така, що забезпечує життєдіяльність (сон, особиста гігієна, фізкультура, лікування). Кожний із циклів єдиного процесу проходить у своїй функціональній зоні, що має відносно малий простір.

Загальна кімната збирає усіх членів родини для спілкування, відпочинку і має наступні функціональні зони:

- зона перегляду телепрограм;
- зона відпочинку перед каміном та бесіди;
- зона прослуховування музики;
- зона спілкування та ігор з дітьми;
- обідня або зона прийому гостей (при відсутності окремого приміщення кухні-столової)

Кухня слугує для приготування їжі. Кухня може біти окремим приміщенням, з ізолюваним входом, частково ізолювана від загальної кімнати за допомогою розсувних перегородок або штор, або повністю відкрита в її простір. Зонування останнього варіанту може бути здійснено за допомогою відповідного розташування меблів (барна стійка, декоративна перегородка, частина обладнання кухні и таке інше) або при використанні тих чи інших візуальних засобів зонування (кольором, малюнком і освітленням як підлоги так і стелі).

У спрощеному вигляді функціональні зони кухні можуть складатись з двох основних і однієї додаткової:

- зона приготування їжі;
- зона приймання їжі з невеличким обіднім столом, або барна стійка на 2-

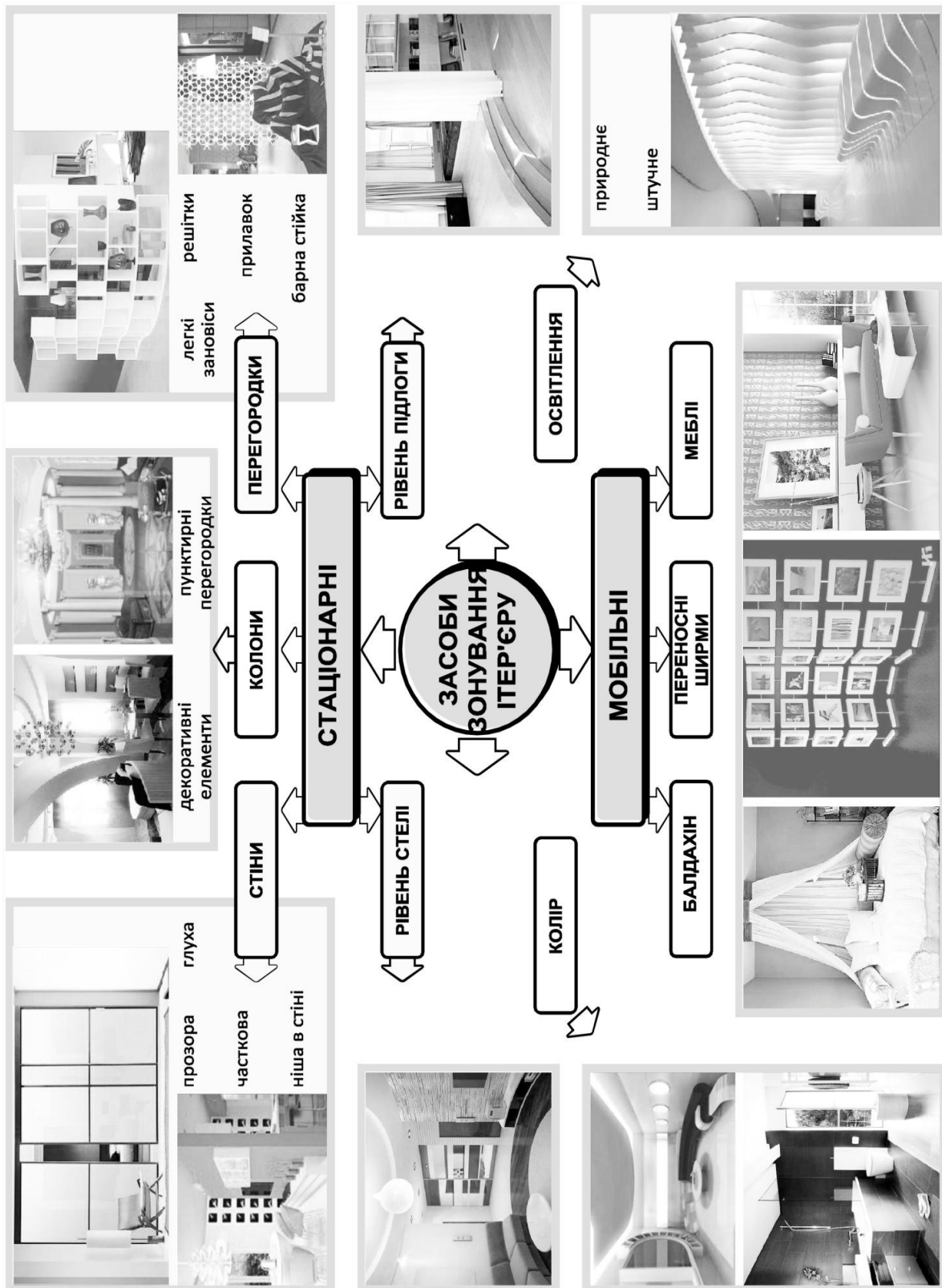

Рис. 2. Засоби зонування житлового простору

3 місця;

- робоча зона (невеличкий робочий стіл, або навіть просто горизонтальна поверхня, за якою може попрацювати старший член родини, або виконувати шкільні завдання дитина)

Кухня-столова. Окрім перелічених зон звичайної кухні, вона повинна мати достатній простір для розташування великого стаціонарного обіднього столу щоденного прийому їжі й організації святкових обідів для гостей:

- зона приготування їжі;
- зона спілкування з невеличким обіднім столом, або барна стійка на 2-3

місця;

- обідня або святкова зона.

Спальня (батьків, молодого подружжя, старшого покоління) має функцію відпочинку, як основну і низку другорядних, що розташовуються в наступних зонах:

- зона нічного сну;
- зона зберігання одягу;
- перегляд телевізійних програм;
- робоча зона (комп'ютерний, письмовий стіл);

Кабінет призначено для розумової праці і має наступні функціональні зони:

- робоча зона (безпосередньо комп'ютерний або письмовий стіл);
- бібліотека;
- зона спілкування;
- зона відпочинку.

Майстерня може мати різне призначення що до різновиду майстрування.

- робоча зона;
- зона зберігання інструментів та приладів;
- зона відпочинку.

Гостьова - кімната, у якій живуть гості, що приїхали до родини на деякий час. У гостьовій можуть поєднуватися функції спальні й загальної кімнати.

- зона відпочинку
- зона перегляду телепрограм;
- робоча зона (комп'ютерний, письмовий стіл);
- зона зберігання одягу;
- зона ранішнього макіяжу.

Дитяча – умовна назва кімнати, яка може належати як одному-двом ма-

леньким дітям, стать яких може біти різною, так і одному-двом одностатевим підліткам. У залежності від цього, інтер'єр такої кімнати кардинально змінюється. Наповненість функціональними зонами дитячої кімнати найбільша:

- зона нічного сну й денного відпочинку;
- робоча зона (для занять та виконання шкільних завдань)
- зона ігор, або спортивно-тренажерна зона;
- зона зберігання одягу;
- зона спілкування з однолітками;
- зона хобі.

Ванна кімната – це дійсно кімната, у якій крім санітарного обладнання передбачається меблі та обладнання для додаткових функцій (власна гігієна, відпочинок, прання, зберігання).

Не зважаючи на те, що функції житлових просторів розташовані щільно і перетинаються (для більшості квартир, у наслідок їх обмеженої площі і кількості житлових кімнат), їх можна відокремлювати всіма наведеними засобами зонування (рис. 2).

Функціональні зони розділяються меблями чи обладнанням, стінами і перегородками різного типу, кольором, освітлення, малюнком, або мобільними елементами (ширмами, балдахінами, завісами). Співвідношення кількості функціональних зон до площини, або кількості окремих просторів, на якій вони розміщуються, впливає на такий вкрай важливий показник житла, як його комфортність.

Комфортність житла складається із просторових параметрів приміщення, нормативних вимог до мікроклімату, кількості та якості необхідного встаткування. Для житлових приміщень характерне сполучення декількох функціональних зон в одній кімнаті. Однак очевидно, що чим менше різнорідних операцій в одному приміщенні, тим вище ступінь комфорту. Однак і підвищення комфортності не повинне розумітися як безмежне кількісне збільшення обсягу житлового простору, меблів й устаткування. Тобто, один з показників комфортності житла – відповідність функцій і окремих просторових одиниць. Чим менше функцій накладається одна на одну, тим більш комфортним можна вважати житловий простір. Цю, здавалосьь безперечну тезу, з успіхом спростував архітектор із Гонконгу Гарі Чанга, який на своїх 32 квадратних метрах житла розмістив 24 окремі функціональні зони.

Дитинство і юність Гарі провів в цій малогабаритній квартирі з трьома сестрами і батьками. І коли він став архітектором, а родина получила змогу переїхати в інше помешкання, Гарі поставив собі за мету модернізувати житловий

Рис. 3. Трансформація як засіб функціонального зонування.

простір таким чином, щоб він відповідав потребам комфортності. Вирішуючи проблему співіснування людей в густонаселеному Гонконгу, Гарі запропонував трансформацію і оптимізацію житлового простору на прикладі своєї квартири. Це стало сенсом і образом його життя. Архітектор видав книгу «32 квадратних метра моєї квартири: 30 років трансформації» («My 32m² Apartment: A 30-Year Transformation») і сподівався, що його інноваційний погляд на зонування квартири і сучасний інтер'єр допоможе поліпшити свої життєві умови не дуже багатим людям і таким, які не можуть купити краще житло (рис. 3).

Основною відмінністю громадського простору від житлового є кількісна характеристика розмірів. Саме ця відмінність впливає на психологію сприйняття інтер'єрного простору і формує відповідний архітектурний масштаб. Порівнюючи засоби зонування житлового і громадського просторів, можна відзначити, що в основі їх лежить однаковий перелік. Однак в організації засобів зонування можна відзначити як схожість їх між собою, так і відмінність.

Інформаційно-графічний засіб зонування, що належить до візуальної групи засобів, є найбільш поширений при зонуванні громадських просторів і зовсім не використовується при зонуванні житла. А от колір і світло, які теж належать візуальної групи, використовуються в обох видах простору.

Стаціонарні засоби, до яких належать конструктивні і технологічні, використовуються в обох видах просторів, але мають суттєву відмінність в параметрах кількісної характеристики розмірів. Мобільні засоби зонування найбільш прийнятні для використання в житлових просторах, при чому перелік і можливості їх достатньо широкі. При зонуванні громадських просторів, мобільні засоби зонування теж мають місце, але поширені не настільки, як в житлі.

Література

1. Голубев Г.Е. Многоуровневые транспортные узлы / Голубев Г.Е. — М.: Стройиздат, 1981. — 152 с.
2. Дахно В.П. Объединенные пассажирские станции и вокзалы / Дахно В.П. — К.: Будівельник, 1965. — 79с.
3. Кетрин Соррел «Пространство и свет в современном интерьере» / Кетрин Соррел — изд. Кладезь- Букс, 2007.—137с.:ил.
4. Рок И. Введение в зрительное восприятие / Рок. М. — М., 1980
5. <http://alldayplus.ru/lifestyle/home/573-transformiruyushhayasya-kvartira-arxitekтора-gari-changa-umestivshego-24-komnaty-v-odnoj.html>

Аннотация. В статье предлагаются различные способы функционального зонирования общественного и жилого пространства. Рассматриваются условия комфортности жилья в плоскости соответствия количества функциональных зон и пространства, на которых они расположены.

Ключевые слова: общественное и жилое пространство, способы функционального зонирования, комфортность.

Annotation. The article discusses different methods of functional zoning of public and housing space. The article discusses conditions of comfortable housing, specifically as correspondences of a number of functional areas to the occupied space.

Keywords: public and housing space, methods of functional zoning, comfort.